

Ασκήσεις Γραμμική Άλγεβρα

2018-19

Παυλοπούλου Κάλλια

Άσκηση 1

Να δειχτεί ότι αν ο πίνακας A είναι διαγώνιος

$$A = \begin{bmatrix} a - b + 1 & -a - b - c + 2 \\ a^3 + b^3 + c^3 - 3abc & a + \frac{1}{3} \end{bmatrix}, \text{ τότε ο}$$

πίνακας A είναι ο

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix}, \text{ δηλαδή ο μοναδιαίος } 2 \times 2.$$

Λύση

Αν ο A είναι διαγώνιος τότε πρέπει:

$$-a - b - c + 2 = 0$$

$$\text{και } a^3 + b^3 + c^3 - 3abc = 0.$$

Όμως από την **ταυτότητα του Euler** έχουμε:

$$\begin{aligned} & a^3 + b^3 + c^3 - 3abc \\ &= \frac{1}{2}(a + b + c)[(a - b)^2 + (b - c)^2 + (c - a)^2] \end{aligned}$$

• Άρα λαμβάνουμε:

$$a^3 + b^3 + c^3 - 3abc = 0 \Leftrightarrow$$

$$(a + b + c)[(a - b)^2 + (b - c)^2 + (c - a)^2] = 0 .$$

Άρα

$$2 \cdot [(a - b)^2 + (b - c)^2 + (c - a)^2] = 0 \Leftrightarrow$$

$$(a - b)^2 + (b - c)^2 + (c - a)^2 = 0 \Leftrightarrow a = b = c .$$

Επομένως $a=b=c=2/3$. Και προκύπτει από πράξεις ότι

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix} = I_2 .$$

Άσκηση 2

$$\text{Αν } A = \begin{bmatrix} \cos\theta & -\sin\theta \\ \sin\theta & \cos\theta \end{bmatrix}$$

να υπολογίσετε τους πίνακες A^2, A^3, A^p .

Λύση

$$A^2 = \begin{bmatrix} \cos\theta & -\sin\theta \\ \sin\theta & \cos\theta \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} \cos\theta & -\sin\theta \\ \sin\theta & \cos\theta \end{bmatrix}$$

$$= \begin{bmatrix} (\cos\theta)^2 - (\sin\theta)^2 & -2\sin\theta\cos\theta \\ 2\sin\theta\cos\theta & (\cos\theta)^2 - (\sin\theta)^2 \end{bmatrix}$$

$$= \begin{bmatrix} \cos 2\theta & -\sin 2\theta \\ \sin 2\theta & \cos 2\theta \end{bmatrix}$$

$$\begin{aligned} A^3 &= \begin{bmatrix} \cos\theta & -\sin\theta \\ \sin\theta & \cos\theta \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \cos 2\theta & -\sin 2\theta \\ \sin 2\theta & \cos 2\theta \end{bmatrix} \\ &= \begin{bmatrix} \cos\theta \cdot \cos 2\theta - \sin\theta \cdot \sin 2\theta & -\sin\theta \cos 2\theta - \cos\theta \sin 2\theta \\ \sin\theta \cos 2\theta + \cos\theta \sin 2\theta & (\cos\theta)^2 - (\sin\theta)^2 \end{bmatrix} \\ &= \begin{bmatrix} \cos 3\theta & -\sin 3\theta \\ \sin 3\theta & \cos 3\theta \end{bmatrix} \end{aligned}$$

Ομοίως

$$A^\rho = \begin{bmatrix} \cos \rho\theta & -\sin \rho\theta \\ \sin \rho\theta & \cos \rho\theta \end{bmatrix} .$$

Άσκηση 3

Να υπολογίσετε τη n -οστή ($n \geq 1$) δύναμη του τετραγωνικού πίνακα A , όπου $A = \begin{bmatrix} -1 & -2 \\ 0 & 1 \end{bmatrix}$ και

του $B = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$.

Λύση

Παρατηρούμε ότι $A^2 = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix} = I_2$

$$A^3 = A^2 \cdot A = I_2 \cdot A = A$$

$$A^4 = A^3 \cdot A = A \cdot A = A^2 = I_2 \quad (\text{ή } A^4 = A^2 \cdot A^2 = I_2 \cdot I_2 = I_2)$$

Επομένως:

$$A^n = \begin{cases} I_2, & \text{αν } n = 2\rho, \rho \in \mathbb{N} \\ A, & \text{αν } n = 2\rho + 1, \rho \in \mathbb{N} \end{cases}$$

Απόδειξη επαγωγικά

Άσκηση 4

$$\text{Αν } A = \begin{bmatrix} 1 & x & 0 \\ y & 1 & 1 \\ 1 & 1 & z \end{bmatrix} \text{ και } B = \begin{bmatrix} x & 0 & 0 \\ 0 & y & 0 \\ 0 & 0 & z \end{bmatrix},$$

να προσδιοριστούν τα x, y, z έτσι ώστε να ισχύει:

$$A^2 - B^2 = (A - B)(A + B).$$

Λύση

- Γενικά ισχύει η σχέση:

$$(A - B)(A + B) = A^2 - B^2 + AB - BA .$$

Η σχέση

$$A^2 - B^2 = (A - B)(A + B)$$

ισχύει αν και μόνο αν οι πίνακες A, B αντιμετατίθενται.

Σε αυτή την περίπτωση λαμβάνουμε:

$$AB = \begin{bmatrix} x & xy & 0 \\ xy & y & z \\ x & y & z^2 \end{bmatrix} \text{ και } BA = \begin{bmatrix} x & x^2 & 0 \\ y^2 & y & y \\ z & z & z^2 \end{bmatrix}$$

Επομένως η δοσμένη σχέση αληθεύει αν και μόνο αν:

$$xy = x^2, xy = y^2, y = x, y = z.$$

Άρα τελικά

$$x=y=z.$$

Άσκηση 5

Δίνονται οι τετραγωνικοί πίνακες $A, B \in \Pi_n$.

Αν ικανοποιούν τις ιδιότητες:

$$B^2 = I_n \text{ και } A = \frac{1}{2}(B + I_n)$$

να δείξετε ότι

$$A^2 = A.$$

Λύση

$$A^2 = A \cdot A =$$

$$\frac{1}{2}(B + I_v) \cdot \frac{1}{2}(B + I_v) =$$

$$\frac{1}{4}(B + I_v)(B + I_v) =$$

$$\frac{1}{4}(B \cdot B + I_v \cdot B + B \cdot I_v + I_v \cdot I_v) =$$

$$= \frac{1}{4}(B^2 + B + B + I_v) =$$

$$\frac{1}{4}(I_v + 2 \cdot B + I_v) =$$

$$\frac{1}{4}(2 \cdot B + 2 \cdot I_v) =$$

$$\frac{2}{4}(B + I_v) = \frac{1}{2}(B + I_v) = A.$$

Άσκηση 6

Δίνονται οι τετραγωνικοί πίνακες $A, B \in \Pi_n$.

Αν ισχύει ότι $A^2 = B^2 = (AB)^2 = I_n$,

τότε να δείξετε ότι οι πίνακες A, B αντιμετατίθενται.

Λύση

Αφού $A^2 = I_n$, αυτό σημαίνει ότι ο A είναι αντιστρέψιμος και μάλιστα ότι $A^{-1} = A$. (*)

Ομοίως αφού $B^2 = I_n$, αυτό σημαίνει ότι ο B είναι αντιστρέψιμος και μάλιστα ότι $B^{-1} = B$. (**)

Ομοίως αφού $(AB)^2 = I_n$, αυτο σημαίνει οτι $(AB)^{-1} = AB$.

Αλλά $(AB)^{-1} = B^{-1} \cdot A^{-1} = B \cdot A$, (λόγω των σχέσεων (*) και (**)).

Επομένως:

$$AB = BA!$$

Άσκηση 7

Δίνεται τετραγωνικός πίνακας $A \in \Pi_n$ ο οποίος είναι αντιστρέψιμος και τέτοιος ώστε:

$$A^{-1} = I_n - A$$

Να δείξετε ότι:

$$A^6 - I_n = O_n .$$

Λύση

Αφού A αντιστρέψιμος, προκύπτει ότι: $A \cdot A^{-1} = I_n$.

Επομένως:

$$I_n = A \cdot (I_n - A) = A \cdot I_n - A \cdot A$$

Άρα:

$$I_n = A - A^2$$

$$A - A^2 - I_n = O_n \quad (1)$$

$$A^2 - A + I_n = O_n$$

$$A \cdot (A^2 - A + I_n) = A \cdot O_n$$

$$A^3 - A^2 + A = O_n \quad (2)$$

Από τις σχέσεις (1) και (2) έχουμε:

$$A^3 + I_n = O_n \rightarrow A^3 = -I_n .$$

Άρα

$$\begin{aligned} A^6 &= A^3 \cdot A^3 = (-I_n) \cdot (-I_n) = \\ &= (-1) \cdot (-1) \cdot (I_n)^2 = 1 \cdot I_n = I_n . \end{aligned}$$

Επομένως:

$$A^6 - I_n = O_n$$

Άσκηση 8

- 1) Να εξετάσετε αν ο πίνακας A είναι αντιστρέψιμος. Αν ναι, να βρείτε τον αντίστροφό του με τη χρήση γραμμοπράξεων.

$$A = \begin{bmatrix} -1 & 3 & 2 \\ 2 & -1 & 1 \\ 1 & -2 & 1 \end{bmatrix}.$$

- 2) Με βάση τον υπολογισμό στο (1), και χωρίς να την υπολογίσετε, ποια είναι η ορίζουσα $\det A$ του A ;

- 3) Να λυθεί το σύστημα:

$$\begin{cases} -x_1 + 3x_2 + 2x_3 = -5 \\ 2x_1 - x_2 + x_3 = -1 \\ x_1 - 2x_2 + x_3 = 4 \end{cases}$$

Λύση

1) Εφαρμόζουμε τον αλγόριθμο εύρεσης αντιστρόφου:

$$A = \left(\begin{array}{ccc|ccc} -1 & 3 & 2 & 1 & 0 & 0 \\ 2 & -1 & 1 & 0 & 1 & 0 \\ 1 & -2 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right) \begin{array}{l} \gamma_1 \rightarrow -\gamma_1 \\ \longrightarrow \end{array}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & -3 & -2 & -1 & 0 & 0 \\ 2 & -1 & 1 & 0 & 1 & 0 \\ 1 & -2 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right) \begin{array}{l} \\ \gamma_2 \rightarrow \gamma_2 - 2\gamma_1 \\ \longrightarrow \end{array}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} \mathbf{1} & -3 & -2 & -1 & 0 & 0 \\ 0 & 5 & 5 & 2 & 1 & 0 \\ \mathbf{1} & -2 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right) \xrightarrow{\gamma_3 \rightarrow \gamma_3 - \gamma_1}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} \mathbf{1} & -3 & -2 & -1 & 0 & 0 \\ 0 & \mathbf{5} & 5 & 2 & 1 & 0 \\ 0 & 1 & 3 & 1 & 0 & 1 \end{array} \right) \xrightarrow{\gamma_2 \rightarrow \frac{1}{5}\gamma_2}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} \mathbf{1} & -3 & -2 & -1 & 0 & 0 \\ 0 & \mathbf{1} & 1 & 2/5 & 1/5 & 0 \\ 0 & 1 & 3 & 1 & 0 & 1 \end{array} \right) \xrightarrow{\gamma_3 \rightarrow \gamma_3 - \gamma_2}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} \mathbf{1} & -3 & -2 & -1 & 0 & 0 \\ 0 & \mathbf{1} & 1 & 2/5 & 1/5 & 0 \\ 0 & 0 & \mathbf{2} & 3/5 & -1/5 & 1 \end{array} \right) \begin{array}{l} \boxed{\gamma_3 \rightarrow \frac{1}{2}\gamma_3} \\ \longrightarrow \end{array}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} \mathbf{1} & -3 & -2 & -1 & 0 & 0 \\ 0 & \mathbf{1} & \mathbf{1} & 2/5 & 1/5 & 0 \\ 0 & 0 & \mathbf{1} & 3/10 & -1/10 & 1/2 \end{array} \right) \xrightarrow{\gamma_2 \rightarrow \gamma_2 - \gamma_3}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} \mathbf{1} & -3 & \mathbf{-2} & -1 & 0 & 0 \\ 0 & \mathbf{1} & 0 & 1/10 & 3/10 & -1/2 \\ 0 & 0 & \mathbf{1} & 3/10 & -1/10 & 1/2 \end{array} \right) \xrightarrow{\gamma_1 \rightarrow \gamma_1 + 2\gamma_3}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} \mathbf{1} & -\mathbf{3} & \mathbf{0} & -4/10 & -2/10 & \mathbf{1} \\ \mathbf{0} & \mathbf{1} & \mathbf{0} & 1/10 & 3/10 & -1/2 \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{1} & 3/10 & -1/10 & 1/2 \end{array} \right) \xrightarrow{\gamma_1 \rightarrow \gamma_1 + 3\gamma_2}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} \mathbf{1} & \mathbf{0} & \mathbf{0} & -1/10 & 7/10 & -1/2 \\ \mathbf{0} & \mathbf{1} & \mathbf{0} & 1/10 & 3/10 & -1/2 \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{1} & 3/10 & -1/10 & 1/2 \end{array} \right)$$

Μοναδιαίος

Αντίστροφος A^{-1}

2) Με βάση τον υπολογισμό στο (1), και χωρίς να την υπολογίσετε, ποια είναι η ορίζουσα $\det A$ του A ;

- Πρέπει να δούμε:

α) ποιες από τις γραμμοπράξεις επηρεάζουν τον υπολογισμό της ορίζουσας

β) πώς επηρεάζουν τον υπολογισμό της;

- Πάμε λοιπόν, να ανατρέξουμε στις ιδιότητες των οριζουσών:

- Αν πολλαπλασιάσουμε τα στοιχεία μιας γραμμής με τον αριθμό λ ,

τότε η ορίζουσα πολλαπλασιάζεται με λ .

$$\begin{vmatrix} \alpha_1 & \lambda \cdot \beta_1 & \gamma_1 \\ \alpha_2 & \lambda \cdot \beta_2 & \gamma_2 \\ \alpha_3 & \lambda \cdot \beta_3 & \gamma_3 \end{vmatrix} = -\lambda \cdot \beta_1 \cdot B_1 + \lambda \cdot \beta_2 \cdot B_2 - \lambda \cdot \beta_3 \cdot B_3 =$$

$$= \lambda \cdot (-\beta_1 \cdot B_1 + \beta_2 \cdot B_2 - \beta_3 \cdot B_3) = \lambda \cdot D$$

- Αν στα στοιχεία μιας γραμμής προσθέσουμε τα αντίστοιχα στοιχεία μιας άλλης γραμμής πολλαπλασιασμένα επί λ , τότε η ορίζουσα δε μεταβάλλεται.

$$\begin{vmatrix} \alpha_1 & \beta_1 & \gamma_1 + \lambda \cdot \alpha_1 \\ \alpha_2 & \beta_2 & \gamma_2 + \lambda \cdot \alpha_2 \\ \alpha_3 & \beta_3 & \gamma_3 + \lambda \cdot \alpha_3 \end{vmatrix} =$$

$$\begin{vmatrix} \alpha_1 & \beta_1 & \gamma_1 \\ \alpha_2 & \beta_2 & \gamma_2 \\ \alpha_3 & \beta_3 & \gamma_3 \end{vmatrix} + \underbrace{\begin{vmatrix} \alpha_1 & \beta_1 & \lambda \cdot \alpha_1 \\ \alpha_2 & \beta_2 & \lambda \cdot \alpha_2 \\ \alpha_3 & \beta_3 & \lambda \cdot \alpha_3 \end{vmatrix}}_{\text{Δύο στήλες ανάλογες}} = D + 0 = D$$

Δύο στήλες ανάλογες

Γραμμοπράξεις-υπολογισμός ορίζουσας

- Παρατηρώντας τις γραμμοπράξεις που κάναμε, εκείνες που επηρεάζουν τον υπολογισμό της ορίζουσας είναι οι εξής:

- 1) $\gamma_1 \rightarrow -\gamma_1$

Εδώ πολλαπλασιάζεται η ορίζουσα που μένει με -1

- 2) $\gamma_2 \rightarrow \frac{1}{5}\gamma_2$

Εδώ πολλαπλασιάζεται η ορίζουσα που μένει με 5

- 3) $\gamma_3 \rightarrow \frac{1}{2}\gamma_3$

Εδώ πολλαπλασιάζεται η ορίζουσα που μένει με 2

Πιο συγκεκριμένα

• Π.χ.

$$A \xrightarrow{\gamma_2 \rightarrow \frac{1}{5}\gamma_2} A_1$$

$$\det A_1 = \frac{1}{5} \det A \Leftrightarrow \det A = 5 \cdot \det A_1$$

Επομένως:

$$\bullet \det A = (-1) \cdot 5 \cdot 2 \cdot \det A_{\text{ανηγμενος κλιμακωτος}} =$$

$$(-1) \cdot 5 \cdot 2 \cdot \det I_3 =$$

$$(-1) \cdot 5 \cdot 2 \cdot 1 = -10$$

3) Να λυθεί το σύστημα:
$$\left\{ \begin{array}{l} -x_1 + 3x_2 + 2x_3 = -5 \\ 2x_1 - x_2 + x_3 = -1 \\ x_1 - 2x_2 + x_3 = 4 \end{array} \right.$$

- Ο πίνακας του συστήματος είναι ο αντιστρέψιμος πίνακας A .

- Άρα το σύστημα γράφεται:

- $A \cdot X = B$, όπου $X = \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{bmatrix}$ και $B = \begin{bmatrix} -5 \\ -1 \\ 4 \end{bmatrix}$.

- Επειδή ο πίνακας A είναι αντιστρέψιμος,

$$A \cdot X = B \Leftrightarrow X = A^{-1} \cdot B \Leftrightarrow \dots$$

Με πολλαπλασιασμό πινάκων:

$$\begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -\frac{1}{10} & \frac{7}{10} & -\frac{1}{2} \\ \frac{1}{10} & \frac{3}{10} & -\frac{1}{2} \\ \frac{3}{10} & -\frac{1}{10} & \frac{1}{2} \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} -5 \\ -1 \\ 4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -11/5 \\ -14/5 \\ 3/5 \end{bmatrix}.$$

Σημείωση: θα μπορούσαμε να το λύσουμε με τη μέθοδο του επαυξημένου πίνακα μετατρέποντάς τον σε ανηγμένο κλιμακωτό.

Άσκηση 9

1) Αν a, b, c, x πραγματικοί αριθμοί, να υπολογιστεί η ορίζουσα του πίνακα:

$$A = \begin{bmatrix} a + x & x & x \\ x & b + x & x \\ x & x & c + x \end{bmatrix}$$

2) Στη συνέχεια, για $a, b, c \geq 0$, να λυθεί ως προς x η εξίσωση:

$$|A| = 0$$

Λύση:

$$\bullet |A| = \begin{vmatrix} a+x & x & x \\ x & b+x & x \\ x & x & c+x \end{vmatrix} = (\Sigma 1 \rightarrow \Sigma 1 - \Sigma 2 \text{ και } \Sigma 2 \rightarrow \Sigma 2 - \Sigma 3) =$$

$$\begin{vmatrix} a & 0 & x \\ -b & b & x \\ 0 & -c & c+x \end{vmatrix} =$$

$$\begin{vmatrix} a & 0 & x \\ -b & b & x \\ 0 & -c & x \end{vmatrix} + \begin{vmatrix} a & 0 & 0 \\ -b & b & 0 \\ 0 & -c & c \end{vmatrix} =$$

τριγωνικός πίνακας

Η ορίζουσα ενός τριγωνικού πίνακα είναι ίση με το γινόμενο των στοιχείων της κύριας διαγωνίου

$$x \cdot \begin{vmatrix} a & 0 & 1 \\ -b & b & 1 \\ 0 & -c & 1 \end{vmatrix} + abc = (\Gamma 2 \rightarrow \Gamma 2 - \Gamma 1 \text{ και } \Gamma 3 \rightarrow \Gamma 3 - \Gamma 1) =$$

$$x \cdot \begin{vmatrix} a & 0 & 1 \\ -b - a & b & 0 \\ -a & -c & 0 \end{vmatrix} + abc =$$

(ανάπτυγμα κατά τα στοιχεία της τρίτης στήλης) =

$$x \cdot \begin{vmatrix} -b - a & b \\ -a & -c \end{vmatrix} + abc =$$

$$x \cdot \begin{vmatrix} -b - a & b \\ -a & -c \end{vmatrix} + abc =$$

$$x \cdot [(-b - a) \cdot (-c) - (-a) \cdot b] + abc =$$

$$= x \cdot (bc + ac + ba) + abc$$

Επομένως:

$$|\mathbf{A}| = abc + x \cdot (ab + ac + bc)$$

Για ποιες τιμές του x έχουμε $\det A = 0$;

- Αν όλοι οι αριθμοί a, b, c είναι μη μηδενικοί τότε προφανώς $ab + ac + bc > 0$ και η εξίσωση $|A| = 0$,
- έχει μοναδική λύση την

$$|A| = 0 \Leftrightarrow abc + x \cdot (ab + ac + bc) = 0 \Leftrightarrow$$

$$x = \frac{-abc}{ab + ac + bc}$$

- Αν ακριβώς μόνο ένα από τα a, b, c είναι ίσο με μηδέν, τότε η εξίσωση

$$|A| = 0 \Leftrightarrow abc + x \cdot (ab + ac + bc) = 0$$

- Έχει μοναδική λύση την $x=0$.
- Πράγματι, έστω $a=0$ και $b, c>0$. Τότε:

$$0 + x \cdot (0 + 0 + bc) = 0 \Leftrightarrow x \cdot bc = 0 \stackrel{b>0, c>0}{\iff} x = 0$$

- Αν δύο από τους αριθμούς a, b, c είναι ίσοι με μηδέν, τότε η εξίσωση δέχεται κάθε πραγματικό αριθμό x ως λύση.

- Πράγματι, αυτό προκύπτει επειδή έχουμε (έστω $a=0$ και $b=0$)

$$abc = 0 \text{ και } ab + ac + bc = 0$$

$$|A| = 0 \Leftrightarrow abc + x \cdot (ab + ac + bc) = 0 \Leftrightarrow 0 + x \cdot 0 = 0$$

Άρα έχουμε $x \cdot 0 = 0$